

SUMMARY

Provorova I. Praxeological values of future music teachers' methodical preparation to singing activity.

This article summarizes the scientific achievements on values of praxeological approach, praxeological pedagogical principles in methodical preparation of the future music teacher to singing activity. The analysis of scientific sources and practical experience shows, that the effectiveness of music lessons, art extracurricular classes with students, the effectiveness of group work is ensured by successful teacher, facilitator of individual educational trajectory of the child. Methodical preparation of future music teachers to singing activity is based on values of praxeological approach. It provides a comprehensive analysis of musical and educational activity, its development for improvement of productivity, reasonable planning, rational use of time, effort and others.

The usage of praxeological approach in methodical preparation and during teaching practice of future music teachers allows: to improve the content of the training material, to select the most effective innovation and creative forms, methods and means of vocal training, to intensify extracurricular work. Methodical preparation of future music teacher to singing activity is important to do taking into account the principles of perfect educational activity, in particular, prediction of possible educational activity outcomes; planning the following actions, principles of singing study (integrity, adaptability, resonant sound formation, voice development and conservation, the principle of intensification, reflexive perception of music images, conscious support for artistic and personal dialogue. Focus on praxeological values in methodical preparation of future music teachers make it possible to witness close relationship of psycho-pedagogical, music, teaching disciplines with class, independent and individual work, teaching practice.

Key words: future music teachers, methodical preparation, singing activity, pedagogical praxeology, values, principles of perfect educational activity.

УДК 37.013

Л. Пшенична

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА – СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОГРЕСУ

Найпершим і найуспішнішим показником підвищення кваліфікації є післядипломна освіта, яка дає можливість одержання додаткових знань з управлінської діяльності та по базовому фаху й удосконалювання фахових умінь на підставі осмислення власної діяльності. Цілком зрозуміло, що система післядипломної освіти (освіта дорослих) має низку гострих проблем, пронизуючих усю її структуру на різних рівнях: загальнодержавному, регіональному, на рівні навчальних закладів, керівників, викладачів, студентів.

Сучасна система післядипломної освіти зорієнтована на кращі зразки наукових знань і практики, а тому змістові компетенції в системі післядипломної педагогічної освіти формують як у вчителя, так і в керівника вміння креативно мислити, орієнтуватися в інформаційному середовищі, самостійно конструювати свої знання, аналізувати результати діяльності та практично використовувати їх у роботі, створювати власні проекти та презентації. Контролюючий модуль повинен включати оцінку освоєних компетенцій і демонструє та підтверджує те, що педагогічні працівники під час підвищення кваліфікації засвоїли необхідні компетенції і можуть здійснювати всі необхідні педагогічні та управлінські дії. Отримані

компетенції у проходженні курсової підготовки керівними та педагогічними працівниками є індикаторами якості післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: післядипломна освіта, підвищення кваліфікації, освіта в продовж життя, андрагогіка, компетенції, підвищення кваліфікації, методичний супровід, навчальні програми, авторські курси, вебінари, моніторинг досліджень, дослідно-експериментальна діяльність, технологізація інноваційних процесів.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку освіти України та входження її до світового освітянського простору призводять до стрімких змін ролі та функції керівника навчального закладу та педагогічного працівника, постійно зростаючих вимог до їх професійної компетентності. У цій ситуації активізувався пошук інноваційних моделей як професійної, так і післядипломної педагогічної освіти, подальший розвиток якої значною мірою залежить не тільки від критичного осмислення і врахування накопиченого вітчизняного досвіду, але й від дослідження прогресивних ідей та практичних здобутків світових надбань, що має вивчатися та оцінюватися з метою відбору найефективніших доробок для впровадження у національну систему підвищення кваліфікації вчителів.

Гарантом нової якості освіти є керівник і учитель, які готові до неперервного професійного зростання, креативно та прогресивно мислять, а значить будують свою діяльність на інноваційних методах розвитку особистості, її навчання й виховання. Сучасний педагог – це фундаментально освічена людина, здатна творчо працювати, забезпечувати результативність і якість управлінського і навчально-виховного процесу.

Саме забезпечення нової якості керівних і педагогічних кадрів – місія системи післядипломної педагогічної освіти та методичної служби, а тому на сучасному етапі модернізації освіти важливого значення набуває післядипломна освіта педагогічних кадрів.

Аналіз актуальних досліджень. Історичний розвиток педагогічної освіти та аспекти підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів вивчали українські науковці В. Гаргай, М. Красовицький, Р. Роман; дидактичні основи підготовки та підвищення кваліфікації висвітлено в доробках Н. Абашкінаої, Т. Вакуленко, Н. Козак; сучасне реформування педагогічної освіти та формування педагогічної майстерності досліджено у працях Ю. Кіщенко, О. Леонтєвої, А. Парінова, Н. Яцишиної; окремі питання професійної підготовки й діяльності вчителя в сучасному світі присвячені праці Н. Лавриченко, М. Лещенко, Л. Пуховської, О. Сухомлинської, І. Тараненко; тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства досліджено у працях В. Олійника, В. Бондар, В. Загв'язинського, В. Маслова, В. Лозової, В. Сагарди, Т. Сущенко; підвищення кваліфікації педагогічних кадрів презентують роботи В. Бондар, С. Крисюка, М. Красовицького, Ю. Кулюткіна, М. Кухаревої, Т. Сорочан. Особливо вагомими в дослідженні проблем післядипломної освіти педагогів є праці з андрагогіки вчених Л. Анциферової, М. Берулавіна, К. Бондаревської,

С. Вершловського, В. Гаргай, А. Даринського, П. Джарвіс, С. Змієва, Д. Ліберман, Ф. Пеглер, Р. Сміт, К. Товстоногої, Л. Турос.

Сутність якісної професійної підготовки та підвищення кваліфікації учителя досліджувалась науковцями з різних аспектів: методологічна основа неперервної професійної освіти притаманна роботам І. Зязюна, В. Кременя, Х. Ласкер, Н. Ничкало, В. Олійника; управлінські засади в освітянській сфері висвітлено провідними вченими та практиками Л. Даниленко, Г. Єльніковою, Н. Протасовою, Т. Сущенко; становленню учителя як суб'єкта інноваційного освітнього процесу присвячені дослідження В. Гриньова, О. Козлової, Н. Клокар, Н. Кузьміна, М. Пехоти та ін.

Провівши аналіз науково-педагогічних досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників, нами встановлено, що головною ідеєю післядипломної педагогічної освіти як в Україні, так і у світі є цільова, структурно-організаційна скоординованість усіх ступенів процесу отримання, поповнення та оновлення професійних знань та інтенсивного особистісного розвитку педагогічних працівників протягом усього життя. Проте означені дослідження не висвітлюють усіх питань післядипломної освіти педагогів, оскільки присвячені переважно окремим проблемам і здебільшого розглядають одну підсистему післядипломної освіти – підвищення кваліфікації. Цілісна педагогіка післядипломної освіти залишається мало розробленою.

Метою статті є обґрунтування сучасного стану та тенденцій прогресу післядипломної освіти керівників і педагогів як особливого освітнього феномена й органічної частини безперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Освіта – безперервний процес. Її безперервність – єдиний можливий шлях для вирішення складних завдань економічного, суспільно-політичного, соціального і культурного розвитку країни в умовах прискорення темпів науково-технічного прогресу, швидкого старіння інформації, оновлення та розширення знань у всіх галузях науки, культури, суспільного життя та виробництва.

Функціонування системи безперервної освіти об'єктивно пов'язане з розвитком та ефективністю освіти дорослих, фахівців, які мають вищу освіту, певний професійний і життєвий досвід. Невід'ємною складовою системи безперервної освіти є система післядипломної освіти фахівців, яка покликана в сучасних умовах вирішувати комплекс завдань, спрямованих на задоволення інтересів громадян у постійному підвищенні професійного рівня відповідно до кон'юнктури ринку праці, соціальний захист, забезпечення потреб суспільства й держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях.

Стаття 60 Закону України «Про вищу освіту» визначає післядипломну освіту як спеціалізоване вдосконалення освіти і професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних

знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі отриманого раніше кваліфікаційного рівня і практичного досвіду [2].

Бажання сучасного керівника навчального закладу і учителя іти в ногу з часом, бути конкурентоспроможними, вдосконалювати свої управлінські та професійні навички все сильніше стимулює його до отримання післядипломної освіти. **Післядипломна освіта** – це постійно діючий ланцюг в національній системі безперервної освіти. Цей етап освітнього процесу забезпечує спеціалізоване вдосконалення керівних та педагогічних кадрів, поглиблення, розширення і поновлення їх професійних знань, умінь, навичок. Цей складний і творчий процес потребує створення і впровадження унікальних програм навчання; широкий спектр освітніх послуг; наявність творчого, досвідченого викладацького складу та потужної матеріальної бази.

Українська дослідниця С. Синенко визначає післядипломну педагогічну освіту як «... багатоманітне і багатоаспектне явище, спрямоване на виконання широкого ряду пізнавальних завдань:

- модернізацію вмінь і знань учителів (без зміни їх професійної ролі);
- підготовку педагогів до нових ролей і посад;
- підвищення кваліфікації і статусу педагогів;
- зовнішнє і внутрішньошкільне обслуговування педагогічних потреб учителів;
- обслуговування безпосередньо практичних і широких освітніх потреб учителів;
- програму професійного зростання упродовж службової кар'єри вчителя;
- програми різної тривалості (від двох годин до декількох років)» [3, 41].

Цінність системи післядипломної педагогічної освіти полягає в тому, що вона робить свій внесок у справу здійснення економічних і політичних цілей та завдань. Разом з тим, не можна заперечувати значення існуючої розгалуженої системи післядипломної педагогічної освіти як чинника, що сприяє розвитку людської особистості педагога. Можливо, з теоретичної та з практичної позицій вона не є ідеальним прикладом, але свідчить про визнання та підтримку концепції безперервної освіти.

В історії становлення та розвитку система післядипломної освіти педагогічних кадрів пройшла кілька етапів від розрізнених аматорських курсів для учителів до системи з розгалуженою мережею відповідних освітніх установ та закладів і на всіх етапах розвиток системи обумовлювався соціально-економічними потребами суспільства, прогресом педагогічної науки і практики, визначенням місця особистості в суспільстві та ролі освіти, реальним визнанням та ставленням до прав людини на вільний і всебічний розвиток, втіленням їх у життя і практику діяльності системи освіти.

Післядипломна педагогічна освіта за своїм змістом, формами та особливостями має важливе значення для становлення й удосконалення і керівника і педагога як професіонала. Тому правомірним є твердження, що в системі післядипломної педагогічної освіти здійснюється подальший розвиток закладених природою та сформованих у процесі вищої педагогічної освіти творчих здібностей педагогічних працівників. Цей процес є достатньо тривалий, оскільки розпочинається він з перших днів роботи молодого учителя і триває упродовж усієї його професійної кар'єри. Особливістю творчого розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти є той факт, що означений розвиток відбувається під час набуття педагогами професійного досвіду, що суттєво впливає на творчий потенціал педагога, сприяє активізації свідомої, вмотивованої, сумлінної роботи над собою.

Сьогодення післядипломної педагогічної освіти визначає не тільки її стан у майбутньому, а й стан школи завтрашнього дня, стан всієї освіти країни, оскільки в силу своєї специфіки післядипломна педагогічна освіта має яскраво виражене прогностичне спрямування і набуває особливого державного значення.

Відповідно до ст. 15 Закону України «Про освіту» стандарти освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої і фахової підготовки в Україні. Викликом сьогодення є те, що стандарт післядипломної педагогічної освіти ще не затверджений, а його прийняття стимулювало б розвиток моніторингу освіти, методичних інновацій, конкурентність закладів післядипломної педагогічної освіти. Саме тому системоутворюючим фактором післядипломної педагогічної освіти є, був і залишається його зміст, визначення якого є частиною стратегії державної політики в галузі освіти, а основними функціями якої є:

- збереження єдиного освітнього простору в державі;
- посилення стабілізуючої і регламентуючої ролі учителя у системі неперервної освіти;
- здобуття післядипломної педагогічної освіти у різних формах;
- визначення рівнів післядипломної педагогічної освіти як базису наступності в освіті впродовж життя;
- розвантаження учителів від другорядної інформації;
- створення передумов для диференціації післядипломної педагогічної освіти, впровадження моніторингу різних її форм і рівнів на основі розроблення критеріїв оцінки якості;
- розмежування рівнів підготовки спеціалістів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Положення про перехід від концепції «освіта на все життя» до концепції «освіта через усе життя» стало одним з основних постулатів сучасної парадигми післядипломної освіти керівних і педагогічних кадрів. Втілення концепції неперервної освіти має свою національну специфіку,

реалізація якої зводиться до створення всіх необхідних умов для того, щоб і керівник і вчитель отримали необхідні їм, суспільству й державі освіту в зручних для нього та бажаних для суспільства часі та формі, і методами, адекватними для досягнення поставленої мети, при відповідних термінах навчання [1, 13].

Ми поділяємо думку вітчизняних науковців, що принцип неперервності освіти належить до групи інноваційних принципів професійного розвитку педагогічних і керівних кадрів. Він передбачає наступність підготовки фахівців у системі вищої та післядипломної освіти, а в самій системі післядипломної освіти – наступність курсів підвищення кваліфікації та інших форм професійного розвитку, які підпорядковані загальній меті, об'єднуються в єдиний андрагогічний цикл [4, 15].

Післядипломна освіта повинна будуватися на основі принципу свободи вибору та ґрунтуватися на реальних освітніх потребах: розвитку та життєдіяльності. Свобода вибору, яка є необхідним атрибутом кожної відкритої системи, не тільки дозволяє найповніше вдовольняти освітні потреби керівників і педагогів у процесі навчання, а й стає засобом конструювання самої системи, вихідним принципом її гуманізації. В умовах свободи вибору якісно змінюються і зміст, і організація діяльності післядипломної освіти педагогічних кадрів. Реалізація принципу свободи вибору у навчальному процесі сприяє підвищенню його ефективності, допомагає вирішувати проблему відчуження слухача від навчального процесу, оскільки: пізнання та навчання значно активізуються, бо зумовлені вільним вибором слухача; викладання набуває необхідної варіативності та диференційованості; слухач стає рушійною силою навчального процесу; структура процесу навчання стає мобільнішою, змінюється відповідно обраного варіанта; методи навчання значно збагачуються завдяки поєднанню з самоосвітою, самовихованням та саморозвитком; свобода вибору характеризує взаємозв'язок та взаємодію компонентів навчального процесу.

Ми підтримуємо пропозицію В. Швидуна щодо поєднання післядипломної педагогічної освіти з шкільною системою через проведення навчання керівників та учителів на базі навчальних закладів з метою найбільш повного задоволення їх індивідуальних потреб [5, 31–40]. Мова йде про безпосередню реалізацію на практиці поняття «неперервна освіта» через розвиток двох її складових – індивідуального професійного зростання управлінця і педагога та шкільної системи в цілому.

Сьогодні ставить перед сучасною системою післядипломної педагогічної освіти завдання, пов'язані з підвищенням професійної компетентності керівних та учительських кадрів, формуванням їхньої управлінської та педагогічної майстерності, педагогічної творчості, підвищенням рівня професійних знань та загальної ерудиції, а тому система післядипломної освіти є гнучкою, динамічною та включає такі

форми: самоосвіта - системне самостійне навчання; різне за тривалістю підвищення кваліфікації; стажування; навчання у цільовій аспірантурі та докторантурі; дистанційна освіта. Саме компетентнісний підхід, на думку І. Якухно, є домінантним у визначенні потенційних напрямів інноваційного розвитку системи професійної підготовки керівників та учителів та їхньої післядипломної освіти [6, 27].

У системі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів всі економічно розвинені країни перейшли на європейську кредитно-трансферну систему навчання, засновану на професійних компетенціях, бо саме ця форма навчання перебуває в руслі концепції «навчання протягом усього життя». Її мета – підготовка та підвищення кваліфікації висококваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до ситуації, що змінюється у сфері праці з одного боку і продовжувати професійну освіту і зростання – з другого. Такий підхід до навчання дає змогу створити в кожного учителя та керівника відчуття успішності, яке породжує сама організація навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації, у межах якої вони мають можливість самостійно керувати своїм навчанням, що привчає їх бути відповідальними за його результат, а в цілому – за власний професійний та особистісний розвиток і кар'єру. Водночас такий підхід дає змогу оптимально поєднати теоретичну і практичну складові навчання, аудиторну, самостійну та індивідуальну роботу, інтегруючи їх. При цьому він забезпечує переосмислення місця і ролі теоретичних знань у процесі освоєння професійних компетентностей, упорядковуючи і систематизуючи їх, що в кінцевому результаті підвищує мотивацію педагогів у їхньому освоєнні.

Система ж післядипломної освіти зорієнтована на кращі зразки сучасних знань і практики, а тому змістові компетенції в системі післядипломної педагогічної освіти формують як у вчителя, так і в керівника вміння креативно мислити, орієнтуватися в інформаційному середовищі, самостійно конструювати свої знання, аналізувати результати діяльності та практично використовувати їх у роботі, створювати власні проекти та презентації. Контролюючий модуль повинен включати оцінку освоєних компетенцій і демонструє та підтверджує те, що педагогічні працівники під час підвищення кваліфікації засвоїли необхідні компетенції і може здійснювати всі необхідні педагогічні та управлінські дії.

Отримані компетенції у проходженні курсової підготовки керівними та педагогічними працівниками є *індикаторами якості* післядипломної педагогічної освіти:

- готовність до інноваційних змін, здатність відповідати викликам часу;
- налаштованість на саморозвиток і навчання впродовж життя;
- здатність прогнозувати результати своєї діяльності, моделювати управлінський та навчально-виховний процес на основі досягнень сучасної педагогічної науки і практики;

- ефективного використання нових освітніх технологій в управлінні та викладацькій діяльності;

а очікуваними результатами: досягнення мети і виконання завдань щодо підвищення професіоналізму, творчої активності керівників та педагогічних працівників як фундаторів освітніх інновацій за рахунок:

- створення умов для постійного підвищення кваліфікації фахівців на основі індивідуальних освітніх траєкторій;

- модернізації змісту форм і методів методичної роботи з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освіти, впливу на зростання творчої активності педагога і керівника шляхом удосконалення організації їх діяльності;

- стимулювання самоосвіти та саморозвитку спеціалістів, створення умов для розвитку інтелектуального та творчого потенціалів, надання реальної допомоги у становленні професійної управлінської та педагогічної майстерності педагогів;

- удосконалення механізмів взаємодії та координації зусиль усіх ланок освіти щодо професійного розвитку педагогічних кадрів як засновників у впровадженні освітніх інновацій.

Висновки. В умовах продовження модернізації системи державного управління післядипломною педагогічною освітою, на нашу думку, головною потребою є необхідність кардинального оновлення функцій, змісту та організаційних форм системи післядипломної педагогічної освіти України через прийняття Закону України «Освіта через усе життя» та розробка Державних стандартів післядипломної педагогічної освіти і багатоваріантних програм підвищення кваліфікації керівних та педагогічних працівників, що будуть реалізовуватися через різні форми навчання – денну, очно-заочну, дистанційну, самоосвітню діяльність тощо, при наданні можливості і керівнику, і вчителю самостійного вибору форми та місця навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Десятов Т. М. Неперервна освіта: концептуальні погляди і шляхи розвитку / Т. М. Десятов // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 11–13.

2. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01 липня 2014 року.

3. Синенко С. І. Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина) : дис. ... к.пед.н. : спец. 13.00.04 / С. І. Синенко. – К., 2002. – 269 с.

4. Чернишов О. Моделювання післядипломної педагогічної освіти на засадах неперервності професійного розвитку / О. Чернишов, Е. Соф'янц // Рід. шк. – 2011. – № 4–5. – С. 14–18.

5. Швидун В. М. Аналіз особливостей державного управління розвитком післядипломної педагогічної освіти країн Європи / В. М. Швидун // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – № 2 (16). – С. 31–40.

6. Якухно І. І. Компетентнісний підхід у сучасній післядипломній педагогічній освіті / І. І. Якухно // Освіта на Луганщині. – 2009. – № 2 (31). – С. 27–34.

РЕЗЮМЕ

Пшеничная Л. Последипломное образование – современные тенденции прогресса.

Наиболее успешным показателем повышения квалификации является последипломное образование, которое даёт возможность получения дополнительных знаний в управленческой деятельности и по базовому образованию, способствуют усовершенствованию профессиональных навыков на основании осмысления управленческой и педагогической деятельности. Известно, что система последипломного образования имеет ряд острых проблем, которые пронизывают всю её структуру на разных уровнях: общегосударственному, региональному, на уровне учебного заведения, руководителя, педагога, студента.

Современная система последипломного образования ориентируется на лучшие образцы научных знаний и практики, поэтому управленческие и профессиональные компетенции формируют как в учителя, так и у руководителя умение креативно мыслить, ориентироваться в информационной среде, самостоятельно конструировать свои знания, анализировать результаты своей деятельности применять их в работе, создавать собственные проекты и презентации. Контролирующий модуль должен определять оценку компетентностей и демонстрировать, подтверждая то, что педагогический работник во время повышения квалификации усвоил необходимые компетенции и может качественно выполнять все педагогические и управленческие функции. Полученные компетенции при прохождении курсовой подготовки руководителями и педагогами являются индикаторами качества последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: *последипломное образование, повышение квалификации, образование в продолжении жизни, андрагогика, компетенции, методическое сопровождение, учебные программы, авторские курсы, вебинары, мониторинг исследований, исследовательско-экспериментальная деятельность, технологизация инновационных процессов.*

SUMMARY

Pshenychna L. In-service Training – Modern Tendencies of Progress.

Any amount of knowledge can become a dead weight and get outdated in our fast-paced world, if we don't teach administrators and teachers to use this knowledge and gain it independently. The first and the most effective indicator of professional development is in-service training, which gives one an opportunity to gain additional knowledge in management, as well as basic specialization and improve professional skills, based on reflections on one's own professional activity.

It is clear that in-service training (adult education) has a plethora of acute problems, which pass through all its structure at different levels namely state, regional, institutional, administrative, faculty and student level.

The system of in-service pedagogical training due to its content, forms and peculiarities has an unrivaled significance for becoming and improving of administrators and teachers as professionals. For this reason, further development of teachers' innate creative abilities, as well as those formed during formal pedagogical education is carried out.

This process is rather long-term, for it starts since the first days of young teacher's career and lasts all through teacher's professional activity. Creative development in the system of in-service education is peculiar for the fact that the aforementioned development becomes possible due to gaining professional experience by teachers, which influences creative potential of administrators as well as teachers, encourages activation of conscious, motivated, diligent self-improvement.

Modern system of in-service training is centered on providing the best theoretical knowledge and practice, that is why essential competences in the system of in-service pedagogical education form teacher's as well as administrator's informational competence, ability to think creatively, construct their knowledge independently, analyze the results of their activity and utilize them on practice, create their own projects and presentations. Control module should include assessment of gained competences. It demonstrates and confirms that a pedagogical worker has acquired all the required competences and is able to perform all the necessary pedagogical and managerial tasks. Competencies acquired during training course by administrative and teaching workers are the indicators of quality of in-service pedagogical education.

Key words: *in-service training, professional development, lifelong education, andragogy, competences, methodological support, curricula, author's courses, webinar, monitoring research, research and experimental work, technology of innovative processes.*